

ใบความรู้ที่ ๕ เรื่อง สำนวนไทย
หน่วยการเรียนรู้ที่ ๕ เรื่อง วิชาเหมือนสินค้า
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ ๖ เรื่อง การใช้สำนวนเปรียบเทียบ
รายวิชา ภาษาไทย รหัสวิชา ท๑๕๑๐๑ ภาคเรียนที่ ๑ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

สำนวนไทย

สำนวน หมายถึง สำนวนโวหาร มักเป็นถ้อยคำที่แปลไม่ตรงตัว มีความหมายแฝงเมื่อกล่าวถึง
สำนวนไทย มักมีความหมายรวมถึงภาษิต และคำพังเพย

สำนวนไทยมีที่มาแตกต่างกัน ดังนี้

๑. มีที่มาจากวรรณคดี เช่น ว่าแต่เขาอิเหนาเป็นเอง
๒. มีที่มาจากประวัติศาสตร์ เช่น ลูกขุนพลอยพยัก
๓. มีที่มาจากพระพุทธศาสนาและความเชื่อ เช่น สวรรค์อยู่ในอก นรกอยู่ในใจ
๔. มีที่มาจากการละเล่นและกีฬา เช่น ไม่ดูตาม้าตาเรือ (หมากรุก), งงเป็นไก่ตาแตก (ตีไก่)
๕. มีที่มาจากค่านิยม เช่น เดินตามหลังผู้ใหญ่หมาไม่กัด
๖. มีที่มาจากธรรมชาติ เช่น ฝนตกชุกหมูไหล
๗. มีที่มาจากสัตว์ เช่น หน้าเนื้อใจเสือ, วัวสันหลังหะ, กิ้งก่าได้ทอง
๘. มีที่มาจากเครื่องใช้ เช่น เข็นครกขึ้นภูเขา
๙. มีที่มาจากอวัยวะ เช่น ปากว่าตาขยิบ

ตัวอย่างที่จัดตามหมวดหมู่

๑. ความหมายเกี่ยวกับเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ

สำนวน	ความหมาย
เก็บเบี้ยใต้ถุนร้าน	ทำงานชนิดที่ได้เงินเล็กน้อยก็เอา
เบี้ยหัวแตก	เงินที่ได้กระจายไม่เป็นกอบเป็นกำ
เบี้ยน้อยหอยน้อย	มีเงินน้อย
เบี้ยบ้ายรายทาง	เงินที่เสียไประหว่างการติดต่อธุรกรรมการงาน

๒. ความหมายเกี่ยวกับความฟุ่มเฟือย/ความสิ้นเปลือง

สำนวน	ความหมาย
ต๋ำน้ำพริกละลายแม่น้ำ	๑) ลงทุนไปโดยได้รับผลประโยชน์ไม่คุ้มทุน ๒) เสียทรัพย์โดยไม่ได้รับประโยชน์อะไร
ซี้ซ้างจับตักแตน	๑) ลงทุนมากแต่ได้ผลนิดหน่อย ๒) เรื่องเล็กทำให้เป็นเรื่องใหญ่ ทำให้ได้ผลไม่คุ้ม
ฆ่าช้างเอางา	ทำลายสิ่งที่ใหญ่โต เพื่อให้ได้ของสำคัญเพียงเล็กน้อยมาเป็นประโยชน์ของตน โดยไม่คิดว่าที่ทำลงไปนั้นสมควรหรือไม่
กระเชอกันร้ว	สุรุ่ยสุร่าย, ไม่รู้จักเก็บหอมรอบริบ, ขาดการประหยัด

๓. ความหมายเกี่ยวกับการพูด

สำนวน	ความหมาย
ชักใบให้เรือเสีย	พูดหรือทำขวาง ๆ ให้การสนทนาหรือการงานเขวออกนอกเรื่องไป
ชักแม่น้ำทั้งห้า	พูดจาหวานล่อมยกลอเบญจคุณเพื่อขอสิ่งที่ประสงค์
ปากเปียกปากแฉะ	กล่าวตักเตือนซ้ำแล้วซ้ำเล่าก็ยังไม่ได้ผลตามที่มุ่งหมาย
ปากหวานกันเปรี้ยว	พูดจาอ่อนหวานแต่ไม่จริงใจ

๔. ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมของคน

สำนวน	ความหมาย
หาเหาใส่หัว	ร่นหาเรื่องเดือดร้อนมาใส่ตน ทำนองหาภาระให้ต้องกังวลใจ
จองหองพองชน	เย่อหยิ่งลบหลู่ผู้มีคุณ
กินปูนร้อนท้อง	ทำอาการมีพิรุณขึ้นเอง, แสดงอาการเดือดร้อนขึ้นเอง
เอามือชุกหีบ	หาเรื่องเดือดร้อนหรือความลำบากใส่ตัวเองโดยใช้ที่

วีระชาติ ศิริไกรวัฒนาวงศ์. (๒๕๖๔). Lecture สรุปเข้มภาษาไทย ประถม.
กรุงเทพฯ: คาร์ปเดียมเมอร์

ตัวอย่างสำนวนเปรียบเทียบ

สำนวน	การเปรียบเทียบ
กาคาบพริก	เปรียบเทียบกับที่คนผิวดำแต่งตัวด้วยเสื้อผ้าสีแดง
คางคกขึ้นวอ	เปรียบเทียบกับคนที่มีฐานะต่ำต้อย พอได้ดิบได้ดีก็มักแสดงกิริยาอวดดีลืมตัว
ชิงสุกก่อนห่าม	เปรียบเทียบกับการทำสิ่งที่ยังไม่สมควรแก่วันหรือยังไม่ถึงเวลา
นกสองหัว	เปรียบเทียบกับคนที่ทำตัวฝักใฝ่เข้าด้วยทั้ง 2 ฝ่าย
กระต่ายตื่นตูม	เปรียบเทียบกับคนที่แสดงอาการตื่นตกใจง่ายโดยไม่ทันสำรวจให้ถ่องแท้ก่อน
กระต่ายหมายจันทร์	เปรียบเทียบกับผู้ชายหมายปองผู้หญิงที่มีฐานะดีกว่า
ซักแม่น้ำทั้งห้า	เปรียบเทียบกับคนที่พูดจาหวานล่อมเพื่อให้คล้อยตามโดยอ้างสิ่งต่าง ๆ
ไกลปืนเที่ยง	เปรียบเทียบกับคนที่ไม่รู้อะไรเลย เพราะอยู่ห่างไกลความเจริญ
ขวานผ่าซาก	เปรียบเทียบกับคนที่พูดจาโผงผาง ไม่เกรงใจใคร
ชิงกีรา ชากี้แรง	เปรียบเทียบกับคนที่จัดจ้านพอกัน มีอารมณ์ร้อนพอ ๆ กัน ไม่ยอมลดละกัน
เขวนนวม	เปรียบเทียบกับคนที่เลิกชกมวย
คดในข้องอในกระดูก	เปรียบเทียบกับคนที่มีสันดานคดโกง
คนรักเท่าผืนหนัง คนชังเท่าผืนเสื่อ	เปรียบเทียบกับว่า คนรักมีน้อย คนเกลียดชังมีมาก
คลุกคลีตีโมง	เปรียบเทียบกับคนที่มั่วสุม หรือคลุกคลีพัวพันกันอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา
ห้อยปากแตก	เปรียบเทียบกับคนที่ปากโป้ง เก็บความลับไม่อยู่

สำนวน	การเปรียบเทียบ
ฆ่าช้างเอางา	เปรียบเทียบกับการทำลายของใหญ่ เพื่อให้ได้ของเล็กน้อยซึ่งไม่คุ้มค่า
งงเป็นไก่ตาแตก	เปรียบเทียบกับคนที่งมงายมาก จนทำอะไรไม่ถูก
งอมืองอตีน	เปรียบเทียบกับคนเกียจคร้าน ไม่สนใจชวนช่วยทำงาน ไม่คิดสู้งาน
งูกินหาง	เปรียบเทียบกับคนที่เกี่ยวโยงกันจากหัวถึงหางโดยขาดกันเป็นทอด ๆ
เจ็บเป็นเป่าสาก	เปรียบเทียบกับว่าลักษณะที่เจ็บสนิท
โง่แล้วอยากนอนเตียง	เปรียบเทียบกับคนโง่แล้วไม่เจียมตัวว่าโง่ ไปทำสิ่งที่ตนไม่รู้ไม่เข้าใจ